

ЛІТЕРАТУРА

1. Договор к Энергетической Хартии и связанные с ним документы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.energsovet.ru/stat 546.html>
2. Европейский Союз : основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 698 с.
3. Европейский Союз : прошлое, настоящее, будущее. Документы Европейского Союза. – Т. 1-5. – М. : Право, 1994-1999.
4. Иванов А. С. Мировая энергетика в конце первого десятилетия XXI века / А. С. Иванов, И. Е. Матвеев ; Всероссийский научно-исследовательский конъюнктурный институт. – Режим доступу : <http://www.vniki.msk.ru/site/LSPCD167C>
5. Матвеев И. Е. Мировая энергетика на рубеже второго десятилетия нынешнего века / И. Е. Матвеев, А. С. Иванов // Energy Fresh. – сентябрь 2011.
6. Перепелиця Г. М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи / Г. М. Перепелиця. – К. : СтилоС. – ПЦ «Фоліант», 2003.
7. Право Європейського Союзу. Особлива частина / за ред. М. Р. Аракелян та О. К. Вишнякова. – К. : Істина, 2009. – С. 270–289.
8. Руснак У. Энергетическая хартия : путем перемен / У. Руснак // Россия в глобальной политике. – 2014. – №1.
9. Современные международные отношения : учебник / Под. ред. А. В. Торкунова. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2008. – 584 с.
10. Шемшученко Ю. С. Энергетичне законодавство. Збірник нормативно-правових актів / Ю. С. Шемшученко, В. П. Нагребельний. – В 2-х т. – К., 2003.

УДК 341.645

ПРЕЮДИЦИАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄС: РІШЕННЯ ЩОДО ДІЙНОСТІ АКТИВ

Фастовець А.С.,
старший викладач

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Стаття присвячена висвітленню особливої юрисдикції Суду справедливості Європейського Союзу – винесенню преюдиціальних рішень, зокрема, щодо дійсності актів права ЄС. Оскільки згаданий суд є єдиним органом, який приймає відповідні рішення, відповідаючи на преюдиціальні запити національних судів або трибуналів держав-членів, особливості цієї процедури та таких рішень є цілком привертаять особливу увагу та заслуговують на окремий аналіз.

Ключові слова: Суд ЄС, преюдиціальні рішення, дійсність, національний суд, юрисдикція, справа.

Fastovets A.S. / ПРЕЮДИЦИАЛЬНАЯ ЮРИСДИКЦИЯ СУДА СПРАВЕДЛИВОСТИ ЕС: РЕШЕНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО ЗАКОННОСТИ АКТОВ / Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, Украина

Статья посвящена анализу особой юрисдикции Суда справедливости Европейского Союза – вынесению преюдициальных решений, в частности, о законности актов права ЕС. Поскольку упомянутый суд является единственным органом, который принимает соответствующие решения, отвечая на преюдициальные запросы национальных судов или трибуналов государств-членов, особенности этой процедуры и таких решений в целом привлекают особое внимание и заслуживают отдельного анализа.

Ключевые слова: Суд ЕС, преюдициальные решения, законность, национальный суд, юрисдикция, дело.

Fastovets A.S. PRELIMINARY RULING PROCEDURE OF THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE: RULINGS ON VALIDITY OF EU LAW ACTS / Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, law faculty, Ukraine

The article is devoted to the analysis of special jurisdiction of the Court of Justice of the European Union (hereinafter – ECJ) – adoption of preliminary rulings, in particular, on the validity of acts of the EU law.

ECJ acts within the jurisdiction enshrined under article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union, which provides for the Court to give preliminary rulings regarding interpretation of treaties and regarding the mentioned above validity of acts of the institutions, bodies, offices or agencies of the European Union.

The mentioned jurisdiction of the ECJ allows for harmonious development of EU law as national and EU legal systems constantly interact and communicate by means of referring to the ECJ for preliminary rulings and implementing such rulings while taking decisions in the main proceedings of national courts and tribunals. In this regard national courts or tribunals are allowed to uphold a decision on the validity of an act and turn down arguments of its non-validity; however, they are to address the ECJ on the matter of its non-validity if they find specific arguments tenable.

As the ECJ is the only judicial body entitled and entrusted to take decisions regarding validity of EU acts in response to preliminary requests of national courts or tribunals of the Member States, the peculiarities of this procedure and of such decisions in general attract attention and deserve a separate analysis.

Key words: European Court of Justice, preliminary ruling, validity, national court, jurisdiction, case.

Правову систему Європейського Союзу (далі – ЄС) можна з упевненістю вважати однією з найбільш розвинених, довершених і прогресивних, а серед причин її ефективності виділити єдність та правову визначеність як для приватних (фізичних та юридичних осіб), так і для держав-членів. Визначну роль у ході еволюції права ЄС та в забезпеченні позитивних тенденцій його розвитку, безперечно, відіграв Суд справедливості ЄС (далі – Суд ЄС), у першу чергу завдяки спеціально передбаченій юрисдикції виносити так звані попередні або преюдиціальні рішення (англ. – preliminary ruling; франц. – l'arrêt préjudicielle) на звернення національних судів або трибуналів держав-членів. Так, Суд ЄС наділений юрисдикцією здійснювати пре-

юдиціальне провадження з метою тлумачення положень права ЄС та ухвалення рішень щодо дійсності актів ЄС, чим забезпечується гармонійне функціонування організаційно-правового механізму європейської інтеграції.

Суд ЄС розглядає преюдиціальні запити держав-членів в якості непрямих. Преюдиціальне провадження Суду ЄС, у результаті якого на запити національних судів держав-членів Суд ЄС ухвалює преюдиціальні рішення, передбачене ст. 267 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЕС або Лісабонський договір). Ці рішення фактично передують винесенню остаточного рішення національним судом. Крім того, такі рішення відіграють важливу роль у контексті винесення національним судом

рішення по суті справи шляхом впливу на хід аргументації та саме рішення в основному провадженні.

Суд ЄС має юрисдикцію переглядати акти ЄС на предмет дійсності (англ. – validity) у світлі відповідності загальним принципам права ЄС, які мають пряму дію і є обов'язковими для всіх держав-членів [1; 2]. Ст. 263 Договору про функціонування ЄС передбачає провадження по справах про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС, надаючи лише Суду ЄС право розглядати легітимність актів інститутів, органів та установ ЄС. Відповідно, недійсність актів має визнаватися виключно Судом ЄС, адже при цьому зберігається взаємопов'язаність та єдність правової системи ЄС [3]. Законність актів ЄС повинна преекзистувати до визнання протилежного Судом ЄС, а держави-члени мають виконувати свій обов'язок застосувати та втілювати їх належним чином [4]. Коли Суд ЄС за преюдиціальною процедурою виносить рішення щодо недійсності акта ЄС, то воно матиме юридичну силу тільки для суду, який звернувся із запитом. Формально для всіх інших він залишається дійсним. Так, К. Хардінг робить висновок, що «недійсність» у розумінні ст. 267 означає «незастосування в конкретній справі через нелегітимність», а не «недійсність і відсутність юридичної сили в будь-якому випадку через нелегітимність» [5; 6, с. 175].

Суд ЄС уповноважений розглядати питання дійсності актів усіх інститутів, органів, агенцій та служб на виконання ст. 267, навіть якщо такі акти не є актами прямої дії. При цьому інститути – це основні органи, наділені владними повноваженнями, на які покладено виконання основних завдань організації та які виявляють найхарактерніші зв'язки всередині організації. Згідно з установчими договорами відповідно до їх редакції за Договором про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС або Лісабонський договір)¹ на цей час інституційна система Союзу складається з таких інститутів: Європейського Парламенту (далі – ЄП), Європейської Ради, Європейської Комісії, Суду ЄС, Європейського центрального банку та Рахункової палати. Однак Суд ЄС не може визнавати недійсними положення установчих договорів, від яких сам Суд отримав юрисдикцію.

Відповідно, Суд ЄС приймає рішення щодо законності актів, прийнятих згаданими інститутами, зокрема акти, що створюють правові наслідки для третіх осіб, крім рекомендацій та думок, що не мають обов'язкової юридичної сили; актів щодо бездіяльності ЄП, ЄК чи Ради ЄС, що суперечить праву ЄС; актів щодо компенсації шкоди, що виникає з позадоговірних зобов'язань внаслідок заподіяння шкоди громадянам органами чи посадовими особами ЄС, а також актів щодо невиконання державами-членами ЄС своїх зобов'язань. Крім того, Суд ЄС є арбітром при вирішенні компетенційних та інших спорів між органами ЄС та інших спорів між органами ЄС.

У справі Foto-Frost Суд роз'яснив ще один важливий аспект: суд першої інстанції, який не зобов'язаний звертатися до Суду ЄС, також може опинитися в ситуації, коли необхідно прояснити законність акта ЄС, хоча і з певними обмеженнями [7]. «Національні суди, щодо рішень яких існують засоби правового захисту в межах національного права, можуть розглядати законність нормативного акта Співтовариства [зараз – Союзу] і, якщо вони визнають наведені сторонами підстави оскарження законності необгрунтованими, можуть відхилити їх і винести остаточне рішення про цілковиту законність акта». Далі Суд пояснює: «Однак національні суди незалежно від існування засобів правового захисту щодо їхніх рішень не уповноважені самостійно визнавати нормативні акти Співтовариства [тепер – акти ЄС] незаконними. Це обумовлено, в

першу чергу, вимогою уніфікованого застосування права ЄС. Розбіжності між нормами національного права країн-членів стосовно законності нормативних актів Співтовариства загрожують єдності права ЄС як такого і знижують значення фундаментальної вимоги правової впевненості. По-друге, це мотивується необхідністю єдності системи правового захисту, встановленої Договором. За статтею 173 [тепер ст. 263] і 184 [тепер ст. 277], з одного боку, і на підставі статті 177 [тепер ст. 267] – з іншого, Договір встановив завершену систему засобів захисту і процедур, розроблених для того, щоб дозволити Суду ЄС переглядати законність нормативних актів, які приймаються інституціями. Оскільки ст. 173 [тепер ст. 263] надає Суду виняткові повноваження проголошувати нормативний акт інституції Співтовариства [тепер – акт ЄС] незаконним, закладена в правовій системі єдність вимагає, щоб саме Суд ЄС виносив рішення про недійсність нормативного акта, якщо його законність оскаржується в національному суді» [8].

Отже, національний суд будь-якої інстанції має в обов'язковому порядку передавати на розгляд преюдиціальні питання щодо дійсності актів. Про це прямо не говориться в ДФЄС, однак цей обов'язок випливає з практики Суду ЄС (як видно з вищенаведеної справи). У протилежному випадку, якщо б національний суд (будь-який національний суд) у кожному окремому випадку міг розглядати питання законності акта, були б порушені гарантії правової впевненості Союзу. Так, за наявності серйозних підстав піддати сумнівам законність певного акта національний суд може відкласти застосування такого акта або постановити про застосування тимчасових заходів щодо такого акта. У цьому зв'язку національний суд має передати питання про дійсність акта до Суду ЄС із власною позицією щодо того, чому певний акт права ЄС має бути визнаний недійсним [7]. Поряд із цим національний суд має перевірити не тільки наявність підстави для розгляду справи в максимально короткий термін та можливість настання непоправної шкоди у разі продовження дії акта права ЄС, а й наявність можливого інтересу для європейської спільноти. Фактично мають бути оцінені фінансові ризики від відміни такого акта для спільноти.

Такий розподіл юрисдикції може застосуватися у випадку, коли законність нормативного акта ЄС оскаржується в національному суді у зв'язку із застосуванням запобіжних заходів. Трапляється, що адміністративні рішення національних органів ґрунтуються на нормативних актах ЄС, наприклад регламентах, і лише ці рішення є безпосередньою підставою для прав або обов'язків осіб. Тому на практиці постало питання такого характеру: чи може при виникненні сумнівів стосовно відповідності нормативних актів інституції Договору національний суд, який подає запит про винесення преюдиціального рішення, призупинити виконання рішення національного органу до отримання відповіді Суду ЄС. Останній дозволив прийняття тимчасового заходу, якщо сумніви стосовно законності такого нормативного акта є серйозними та застосування такого заходу є необхідним для того, щоб уникнути завдання серйозної та непоправної шкоди стороні, яка потребує цих заходів, та якщо національний суд урахував інтереси Союзу [9].

При цьому національні суди можуть підтвердити дійсність акта, якщо вони вважають представлені сторонами аргументи на підтримку недійсності певного акта недостатньо обгрунтованими. Вони можуть відкинути ці аргументи, винісши рішення про дійсність такого акта. Таке рішення не піддає сумніву дійсність відповідного акта ЄС, а навпаки, не маючи повноважень у межах ст. 267 приймати рішення про недійсність певного акта, суди держав-членів забезпечують дотримання принципу єдиного застосування законодавства ЄС. Це набуває особливого значення саме в контексті розгляду питань щодо дійсності актів права ЄС [10, с. 14-15]. Тому не можливо допускати

¹ Ст. 267 (колишня ст. 234 Договору про Європейські Співтовариства та колишня ст. 177 Договору про Європейські економічне співтовариство) передбачає винесення Судом ЄС преюдиціальних рішень на звернення національних судів.

різноманітні підходи національних судів до дійсності актів, адже ставилось би під сумнів існування єдиного правопорядку ЄС та знову ж таки правової впевненості [7].

Якщо національним судом порушується питання щодо дійсності обов'язкових актів, то Суд все ж його розглядає (попри те, що на перший погляд питання щодо дійсності таких актів не має поставати), переформулювавши запитання таким чином, що Суд розглядає питання: чи відповідає такий акт юридично обов'язковим актам відповідної сфери регулювання [11].

Крім того, у міру обов'язковості для ЄС певних міжнародно-правових положень у контексті преюдиціального запиту Суд може розглянути питання відповідності певного положення права ЄС відповідному положенню міжнародного права [1].

Основна причина, з якої національні суди уповноважені звертатися до Суду ЄС з преюдиціальним запитом стосовно дійсності актів, полягає в тому, що вторинне право ЄС застосовується не лише інститутами ЄС, а в першу чергу призначається для держав-членів. У літературі висловлена думка про те, що ст. 267 Договору про функціонування ЄС може використовуватися в національних судах як досить дієва альтернатива ст. 263 для анулювання актів ЄС приватними особами, а саме, завдяки ст. 267, 263 та 277 створюється ефективна та всеохоплююча система судового захисту, яка, по суті, дозволяє Суду ЄС контролювати дійсність актів інститутів незалежно від того, який орган має ці акти застосовувати [12, с. 138; 6, с. 177]. Із цього приводу слід зауважити, що, незважаючи на доволі суворі обмеження кола суб'єктів, які можуть скористатися ст. 263 Договору про функціонування ЄС, у багатьох випадках дійсно виникає бажання скористатися можливістю стати позивачем у національному суді, який потім може самостійно від свого імені звернутися до Суду ЄС із преюдиціальним запитом [6, с. 177].

Якщо Суд визначає певний акт права ЄС недейсним, постає питання про те, з якого часу вважати такий акт недейсним: з моменту винесення рішення або з моменту набуття актом сили. У такому випадку Суд ЄС має додатково визначити, які з наслідків відповідного акта залишаються в силі. Відповідно, в контексті темпоральної дії преюдиціального рішення слід зазначити, що, як правило, його положення мають застосовуватися з моменту набрання ним чинності (фактично мова йде про дію принципу *ex tunc* – з моменту винесення рішення) [12, с. 446]. Так, преюдиціальне рішення, в якому міститься положення про недейсність певного акта права ЄС або про анулювання певного судового рішення, матиме зворотню дію в часі. Незважаючи на те, що преюдиціальні рішення містять правильне тлумачення *ex tunc*, все ж національні суди не позбавлені права застосовувати національні правила стосовно юридичної сили раніше винесених судом рішень.

Якщо акт інституту Союзу рішенням Суду визнається недейсним, це є достатньою підставою для національного суду, який звернувся з відповідним рішенням до Суду ЄС, а також і для інших судів держав-членів так само визнати такий акт недейсним. Однак, якщо національний суд все ж має сумніви стосовно підстав та можливих наслідків відміни певного акта, то такий суд має можливість порушити питання щодо дійсності такого акта перед Судом ЄС ще раз [3]. Суд ЄС обмежується тлумаченням положень права ЄС і не має юрисдикції тлумачити національне законодавство держав-членів, все ж він може надати тлумачення по-

ложенням національного законодавства опосередковано (не прямо) для визначення його змісту з метою уникнення повторення змісту у випадках, коли таке національне положення містить посилання на положення права ЄС [10].

Цікаво зазначити, що незважаючи на те, що Суд може виносити преюдиціальні рішення щодо тлумачення певного акта, він так само при цьому може розглянути питання про дійсність такого акта. У цілому видається вмотивованим покладатися на те, що Суд ЄС проаналізує дійсність певного акта за власною ініціативою, перш ніж розглядати питання тлумачення його положень [12, с. 138]. Однак на практиці Суд не може проаналізувати певний акт при ухваленні преюдиціального рішення повністю. Фактично, якщо Суд не залишив за собою право визнати певний акт недейсним, навіть якщо він попередньо тлумачив його положення, як наслідок, він не зможе визнати його недейсним навіть у випадках, коли в цьому існує очевидна необхідність.

Преюдиціальне рішення, в якому відхиляються аргументи на підтримку недейсності певного акта права ЄС, не є *res judicata* щодо дійсності такого акта. Насправді, Суд не виносить однозначного рішення щодо дійсності певного акта права ЄС, а робить висновок, що в результаті аналізу певного акта, він не виявив нічого, що б могло вплинути на дійсність такого акта [12, с. 440]. Отже, Суд ЄС залишає певний простір «для маневру» національному суду для остаточного вирішення питання щодо дійсності такого акта в наступних справах, а також у новому преюдиціальному провадженні, що може бути ініційоване тим самим національним судом на основі нових аргументів стосовно недейсності такого акта.

Таким чином, Суд ЄС має юрисдикцію переглядати акти ЄС (акти всіх інститутів, органів, агенцій та служб на виконання, навіть якщо такі акти не є актами прямої дії) на предмет дійсності у світлі відповідності загальним принципам права ЄС, які мають пряму дію і є обов'язковими для всіх держав-членів.

Лише Суд ЄС наділений правом розглядати питання легітимності актів інститутів, органів та установ ЄС. Відповідно, недейсність таких актів визнається тільки Судом ЄС. Національні суди не уповноважені приймати рішення щодо недейсності актів ЄС. Так зберігається взаємопов'язаність та єдність правової системи ЄС та забезпечуються гарантії правової впевненості Союзу.

Законність актів ЄС повинна презюмуватися до визнання протилежного Судом ЄС, а держави-члени мають виконувати свій обов'язок застосувати та втілювати їх належним чином. При цьому недейсність у розумінні ст. 267 означає незастосування в конкретній справі через нелегітимність, а не недейсність і відсутність юридичної сили в будь-якому випадку через нелегітимність. Тому визнання певного акта недейсним не призводить до його автоматичної недейсності. Крім того, частіше за все інститут, акт якого визнаний недейсним у преюдиціальній процедурі, відміняє його або змінює його положення на правомірні.

Незважаючи на презюмовану можливість Суду проаналізувати певний акт на предмет дійсності при початковому запиті тлумачення певних положень такого акта, на практиці Суд не може цього зробити. Фактично, якщо Суд не залишив за собою право визнати певний акт недейсним, навіть якщо він попередньо тлумачив його положення, як наслідок, він не зможе визнати його недейсним навіть у випадках, коли в цьому може існувати очевидна необхідність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Čapeta T. Judicial Process in The European Union [Electronic resource] / T. Čapeta. – Available at: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/5_Intro_and_Questions.doc. – Title from the screen.
2. Справи C-300/98 and C-392/98 Dior // European Court Reports. – 2000. – P. I-11307.
3. Справа 66/80, International Chemical Corporation v. Amministrazione delle Finanze dello Stats // European Court Reports. – 1981. – P. 1191.
4. Справа 101/78, Granaria BV v Hoofdproduktschap voor Akkerbouwprodukten // European Court Reports. – 1979. – P. 623.

5. Harding C. The Impact of Art. 177 of the EEC Treaty on the Review of Community Action / C. Harding // Yearbook of European Law. – 1981. – Vol. 1. – P.101.
6. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: монографія / Т.В. Комарова. – Х. : Право. – 2010. – С. 359.
7. Справа 314/85 Foto-Frost v. Hauptzollamt Lubeck Ost // European Court Reports. – 1987. – P. 4199
8. Lagrange M. The Theory of the Acte Claire: A Bone of Contention or a Source of Unity? / M. Lagrange // Common Market Law Review. – Vol. 8. – 1971. – P. 313–24.
9. Процедури судового захисту в праві ЄС : [навч. посіб.] / за заг. ред. А. Вирозумська. – К. : ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. – С. 145.
10. Nascimbene B. Community Courts in the Area of Judicial Cooperation / B. Nascimbene // International and Comparative Law Quarterly. – Vol. 54. – 2005.
11. Справа C-94/91 Wagner // European Court Reports. – 1992. – P. I-2765.
12. Broberg B. Preliminary References to the European Court of Justice // M. Broberg, N. Fenger. – Oxford: OUP. – 2010. – С. 486.

УДК 341.4

ПИТАННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ЗА СКОЄННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

**Чубинідзе О.О.,
студентка**

Науковий керівник: **Кориневич А.О.,
к.ю.н., асистент кафедри міжнародного права**

*Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті розглянуто поняття та особливості універсальної юрисдикції у зв'язку з подіями на сході України. Загалом розкриті особливості даної концепції. Зокрема, з практичної точки зору увага приділяється використанню даної концепції у російсько-українських відносинах, особливо зазначаються порушення з боку Російської Федерації в його застосуванні.

Ключові слова: універсальна юрисдикція, збройний конфлікт, Женевські конвенції, кримінальна юрисдикція.

Чубинидзе А.А. / ВОПРОС УНИВЕРСАЛЬНОЙ ЮРИСДИКЦИИ ЗА СОВЕРШЕНИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА/ Институт международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Украина

В статье рассмотрены понятие и особенности универсальной юрисдикции в связи с событиями на востоке Украины. В общих чертах раскрыты особенности данной концепции. В частности, с практической точки зрения внимание уделяется использованию данной концепции в российско-украинских отношениях, особенно отмечаются нарушения со стороны Российской Федерации в ее применении.

Ключевые слова: универсальная юрисдикция, вооруженный конфликт, Женевские конвенции, уголовная юрисдикция.

Chubinidze A.A. / QUESTION OF UNIVERSAL JURISDICTION FOR THE COMMITMENT OF CRIMES AGAINST INTERNATIONAL LAW / Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

The article deals with the concept and features of universal jurisdiction in connection with the events in Eastern Ukraine. Universal jurisdiction allows states or international organizations to claim criminal jurisdiction over an accused person regardless of where the alleged crime was committed, and regardless of the accused's nationality, country of residence, or any other relation with the prosecuting entity. Crimes prosecuted under universal jurisdiction are considered crimes against all, too serious to tolerate jurisdictional arbitrage. As a consequence, States are entitled, if not required, to bring proceedings against the perpetrators, regardless of the location of the crime and the nationality of the perpetrator or of the victims. Among those serious crimes are genocide, crimes against humanity, torture, some war crimes, apartheid and slavery. In general, the features of this concept are widely shown in this article.

Historically, this concept takes origin in the works of the Dutch jurist Grotius, but it is only in the aftermath of the Second World War that a new stage was reached as the principle was recognized by the four Geneva Conventions of 1949. Later on, other international conventions repeated the principle in its narrow concept by laying upon the States the duty to prosecute the authors if international crimes.

Perhaps the most notable and influential precedent for Universal Jurisdiction were the mid-20th century Nuremberg Trials. In addition, we can observe several prominent cases in national courts.

A range of States' national laws provide for some form of universal jurisdiction. Such domestic legislation empowers national courts to investigate and prosecute persons suspected of crimes potentially amounting to violations of international law regardless of where the crime was committed, the nationality of the suspect, or the nationality of the victim.

In particular, attention is paid to the use of this concept in the Russian-Ukrainian relations, especially violations of the Russian Federation are observed in its application.

Key words: universal jurisdiction, armed conflict, the Geneva Conventions, criminal jurisdiction.

Постановка проблеми. В даний час особливо актуальною видається тема універсальної юрисдикції, яка включає в себе кілька запитань. По-перше, легітимність встановлення універсальної юрисдикції: відповідно до яких норм загального міжнародного права вона може (повинна) встановлюватися? По-друге, які правові обмеження встановлені для здійснення універсальної юрисдикції? По-третє, яким чином складається практика застосування універсальної юрисдикції?

У період загострення україно-російських відносин найважливішим видається окреслення легітимності застосування цієї концепції на практиці.

До авторів, які зачіпали дане питання, можна віднести цілу низку дослідників. Категорію юрисдикції як таку досліджували М. Ейкхерст, Ц. Березовський, Я. Броунли, Д. Боуєт, І. І. Лукашук, Ф. А. Манн, С. В. Черниченко. Кримінально-правовий аспект юрисдикції держав розглядався в роботах Ш. Бассіуні, А. Х. Батлера, Л. Бенвенідеса, Джоунса, Доннедьє де Фабра, Р. О'Кіфі, А. Кассезе, Коулса, Є. Г. Ляхова, І. І. Лукашука, М. Траве, А. В. Наумова, Л. Рейдемса, К. Рендала. Універсальна юрисдикція є різновидом кримінальної юрисдикції держав, тому всі названі дослідники приділяли їй увагу у своїх роботах.